

Motion till riksdagen
2025/26:4228

av **Ulrika Liljeberg m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:293
Skärpta regler för unga lagöverträdare

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag i de delar det avser en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i brottsbalken i de delar det avser 29 kap. 7 § andra stycket.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i brottsbalken i de delar det avser 32 kap.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag om eventuella följdändringar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning av ett nationellt register för domar i mål om bevistalan enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Centerpartiets syn på rättspolitikerna är tydlig – det går att vara både tuff och smart mot brottslighet. Det är med stolthet och målmedvetenhet vi driver en rättspolitik som fokuserar på att effektivt bekämpa brottslighet. Centerpartiet vill bidra till långsiktiga överenskommelser som skapar framtidstro – för att Sverige kan mer.

I vårt rättspolitiska arbete leds vi av tre fokus – att förebygga och förhindra att brott begås, att stärka statens förmåga att utreda och lagföra brott samt att ha tro på att en positiv förändring är möjlig. I detta ser vi behovet av såväl kort- som långsiktiga reformer, särskilt i det förebyggande arbetet där vi vill se ett paradigmskifte för att vända den negativa utvecklingen.

Vi anser vidare att hårda tag mot brottslighet inte behöver ske på bekostnad av rättssäkerheten. Centerpartiet ser att det är möjligt att bedriva en smart rättspolitik och samtidigt värna rättstatens principer. Det är viktigt att stå emot frestelsen att landa i de mest rubriksättande, men många gånger ineffektiva, förslagen. Med utgångspunkt i vår ambition att arbeta resultatinriktat, rättssäkert och kunskapsbaserat vill vi därmed anförda följande.

Om ärendets beredning

Centerpartiet noterar att beredningen av denna proposition – i likhet med många andra – har fått omfattande kritik. I Lagrådets yttrande från den 12 mars 2026 konstateras att förslaget inte kan anses förenligt med 2 kap. 8, 20 och 21 §§ regeringsformen. Där framgår att en begränsning av det skydd mot frihetsberövande som stadgas i Regeringsformen inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett begränsningen. Centerpartiet ser ytterst allvarligt på denna kritik. Vi ser därtill med oro på att nuvarande regering gjort det till en regel, snarare än ett undantag, att bortse från såväl Sveriges grundlag som kunskapsbaserat underlag.

Om sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Centerpartiet vill driva ett perspektivskifte i Sverige för att komma åt den grova brottslighet som gör att barn och unga begår fruktansvärda handlingar. Det finns väl kända skyddsfaktorer mot att barn dras in i kriminalitet, och de måste få styra insatserna. Rättsväsende, akademi, myndigheter, barnrättsorganisationer och civilsamhällets organisationer är alla tydliga med att sänkt straffbarhetsålder inte är en effektiv åtgärd för att förhindra att barn begår brott. Att låsa in barn som precis börjat på högstadiet framstår vid en samlad bedömning inte ändamålsenligt.

Centerpartiet har tidigare sagt nej till en sänkning av straffbarhetsåldern till 13 år till förmån för att ha kvar 15 år som gräns; vi vidhåller detta även när nu förslaget är att straffbarhetsåldern ska vara 14 år. Vi anser att det är en stor skillnad generellt på utveckling och konsekvenstänk på en 14-åring och en 15-åring som fortsatt behöver beaktas.

Trots dessa aspekter saknar regeringens proposition någon form av analys av vilka orsaker som kan finnas bakom utvecklingen av den allvarliga ungdomsbrottsligheten.

För Centerpartiet är det obegripligt att ett så illa berett lagstiftningsärende – som får så pass stora konsekvenser – kan läggas fram inför riksdagen. Trots att den nya regleringen föreslås vara tidsbegränsad måste samma höga krav ställas på beredning, underlag och analys som för permanent lagstiftning.

Ytterligare en problematisk aspekt av förslaget är dess förhållande till andra lagförslag på rättsområdet. Centerpartiet vill här påtala vikten av att utvärdera lagstiftning för att säkerställa att Sveriges straffrättsliga system är rättssäkert, förutsebart och överblickbart. Gällande denna proposition konstaterar vi, i likhet med Lagrådet, att de nya lagregleringarna med anledning av proposition 2025/26:218 Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor samt om det straffrättsliga påföljdssystemet har en direkt påverkan för påföljdsbestämningen för barn från 14 år. Detta innebär att varken remissinstanserna eller vi i Centerpartiet har kunnat överblicka konsekvenserna av respektive förslag, hur dessa samspelar med varandra eller vad de slutgiltiga resultaten kan antas bli för Sveriges straffrättsliga system.

Att bedriva parallella lagstiftningsprojekt som förändrar grunderna för svensk straffrätt på det förevarande sättet medför stora risker avseende förutsebarheten och rättssäkerheten.

Om regleringen av bevistalan

Centerpartiet har sagt ja till införandet av bevistalan när barn under 15 år begår grova brott samt till möjligheten att använda hemliga tvångsmedel mot barn för att utreda brott och få fast de som rekryterar dem. Detta för att brottsoffren ska ges klarhet i skuldfrågor och för att förhindra fortsatt brottslighet. Vi står därför bakom att sänka gränsen för när åklagaren ska väcka en bevistalan enligt presumtionsregeln till fängelse i fyra år.

Vi kan emellertid inte ställa oss bakom att en dom i vilken domstolen funnit det utrett att barnet har begått brottet ska registreras i belastningsregistret. I likhet med Civil Rights Defenders anser Centerpartiet att en registrering i belastningsregistret har mycket negativa konsekvenser för individen och allvarligt kan hämma återanpassningen till samhället, bl.a. genom att begränsa möjligheterna till utbildning och arbete. I syfte att samordna sociala insatser, exempelvis mellan kommuner, vill vi dock se ett nationellt register för domar i mål om bevistalan enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Ett sådant register skulle kunna möjliggöra adekvat stöd från samhället. Det bör utredas vilken myndighet som lämpligast har ansvar för de nya bevistalans-registret.

Förslagen om minskad ungdomsreduktion och höjt straffmaximum

Centerpartiet ser att det är svårt att överblicka vad förslagen om förändrad ungdomsreduktion sett tillsammans med andra straffrättsliga reformer ger för konsekvenser. Det sagda gäller såväl för förslagens konsekvenser på barn från 15 års ålder som – om regeringen skulle gå vidare med förslaget om sänkt straffbarhet – från 14 års ålder. Det

saknas underlag som bedömer i vilken utsträckning förslagen, särskilt tillsammans med förslaget på dubbla straff och den kommande översynen av straffskalor, kommer att leda till att omyndiga döms till fängelse. Det finns inte heller någon analys av vilka ökade längder på fängelsestraff som det kan bli fråga om.

Regeringens oskickliga beredning till trots ser Centerpartiet dock ett behov av att se över regleringen om ungdomsreduktion mot bakgrund av den allvarliga brottsutvecklingen i samhället. Vi ställer oss därför bakom en minskning av ungdomsreduktionen för barn mellan 15 och 18 år och en avskaffning av ungdomsreduktionen för de över 18 år. Vi avslår däremot delarna av propositionen som berör en höjning av straffmaximum till fängelse i 18 år för barn under 18 år. Det finns, redan i dag, utrymme att döma ut stränga straff upp till 14 år för allvarliga brott.

Ungdomsvård för unga myndiga

Centerpartiet anser att det är fel att ta bort ungdomsvård för unga myndiga samt att avskaffa möjligheten att förena ungdomsvård med ungdomstjänst eller böter. I likhet med Åklagarmyndigheten ser vi ett behov av att påföljdssystemet ger utrymme för att välja påföljder som är väl avvägda i förhållande till den enskildes behov, inte minst i syfte att förhindra återfall i brottslighet.

Att det är möjligt att besluta om vård enligt LVU för den som har fyllt 18 år men inte 20 år, och att sådan vård kan användas som grund för påföljden ungdomsvård, talar därtill för att behålla möjligheten att använda denna påföljd. Vi ser även att socialtjänsten har ansvar för unga personer fram till dess att de fyller 21 år. En person som begår brott efter det att denne har fyllt 18 år, men innan denne har fyllt 21 år, kan därmed ha behov av en samlad vårdinsats i återfallsförebyggande syfte.

Sammanfattning

Centerpartiet kan inte ställa sig bakom förslagen i denna proposition som rör en sänkt straffbarhetsålder till 14 år, ändrat straffmaximum för barn under 18 år, avskaffandet av ungdomsvård för unga myndiga samt införandet av domar i mål om bevistalan i belastningsregistret.

Samtidigt som vi ser ett behov av träffsäker och effektiv lagstiftning på enskilda områden som berörs i propositionen ser vi allvarligt på dess övergripande innehåll. Nedmonteringen av straffrättsliga principer, rättssäkerhet och förutsebarhet som skett genom den kaskad av lagstiftningsärenden som lagts fram av den nuvarande regeringen ska nu även drabba barn. För Centerpartiet är det oacceptabelt. Vi ställer oss inte bakom en ordning där barn som drabbats av en otrygg uppväxt, en otillräcklig skolgång eller bristfällig hjälp för psykiska besvär än en gång måste ta ansvar för det vuxna samhällets misslyckanden. 14-åringar som begår brott behöver ingripande insatser – men inte fängelse. Endast så kan det goda samhället lyckas rekrytera barnen, så att de inte kan rekryteras till ett liv i kriminalitet.

Ulrika Liljeberg (C)

Malin Björk (C)

Muharrem Demirok (C)

Anna Lasses (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Daniel Bäckström (C)

Mikael Larsson (C)

Kerstin Lundgren (C)